

NUMEDØLEN

JUBILEUMSUTGAVE 1979

Utgitt av Numedalslaget i Oslo

Godtfolk

Det var hyggelig at noen ville lese hva som står her. Dette er altså en jubileumsutgave av Numedølen. Vi kaller denne utgaven en jubileumsutgave av flere grunner:

- * Numedalslaget er 70 år gammelt, det ble stiftet i 1909, har overlevd skiftende tider, skiftende åndelige strømninger og skiftende fysiske medlemmer.

- * Alle gode ting er tre, og da dette er tredje året på rad at Numedølen kommer ut, bør vi kunne kalle denne avisa et jubileumsnummer. Muligheten for et det kan bli lenge til neste avisjubileum er jo til stede.

Nummeret ble ferdig til jubileumsfesten 17. november på Oppsal Samfunnshus.

Redaktøren ønsker numedølene og Numedølen til lykke med seg selv med de beste ønsker for framtida. Den leve, hipp, hipp!

Fungerende redaktør

Syver Aasberg

Forsidetegningen er laget av Greta Berger. Den er tatt fra "Langs Lågen" nr. 3 og viser "ei klok kone" som kurerer verk i ei ku sitt nesebor med svovelstikker.

3

Formannen har ordet:

NUMEDALSLAGET -

staslag til gjensidig beundring for
akademikere ?

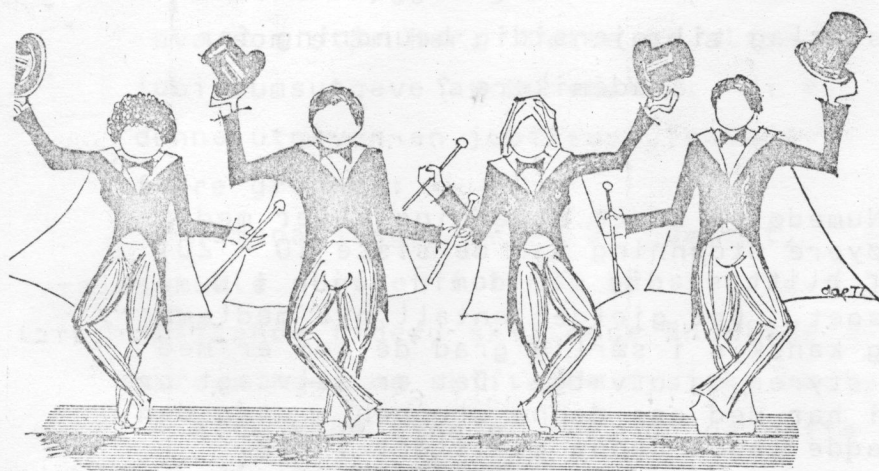
Numedøler under utdanning eller med høyere utdanning har de siste 10 - 20 år blitt stadig mer dominerende i Numedalslaget. Det gjelder antall nye medlemmer, og kanskje i særlig grad de som er med i styrer og utvalg. Det er selvsagt bra vi har med oss denne gruppen - uten den hadde laget neppe eksistert i dag.

Men Numedalslaget skal være et sted for alle fra dalen, uansett alder og "sosial status". Hittil har vi ikke vært dette problemet bevisst, men kanskje vi i noe større grad burde forsøke å få en noe bredere sammensetning av medlemmene i styrer og utvalg?

Er det så at det tilbud vi i dag har i særlig grad appellerer til akademikere? I så fall, hva kan vi gjøre for i større grad å få med andre grupper?

Oppslutningen om festene i Numedalslaget synes heldigvis stort sett å være ypperlig.

Derimot er det vanskelig å få godt fram møte på de "daglige aktiviteter", så som lagskvelder, folkedansøving, skidagen o.s.v.

Det synes som om oppslutningen er like dårlig nær sagt uansett hva tilbudet går ut på. Men trolig burde vi være litt mer dristige, og i større grad prøve mer utradisjonelle temaer.

Formannen

Lars Inge Enerstvedt

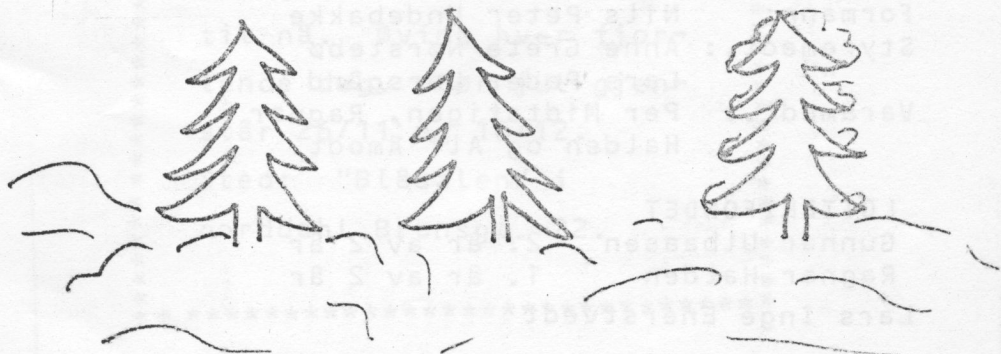
Numedalslaget innbyr til

JULEMØTE

- * Torsdag 13. desember kl. 19.30 (presis)
i Halli i Nordahl Brunsgrt. 22
- * Underholdning: VISEKVELD ved Kongsberg
viseklubb. Program ved Rigmor Falla-
Engbretsen og Odd Kahrs.
- * Tradisjonell julekost: lefse og kaffe.
- * Dans

Hjertelig velkommen!

Folkedansgruppa

TILLITSVERV I NUMEDALSLAGET

STYRET

Formann: Lars Inge Enerstvedt
Kasserer: Hans Beltesbrekke
Sekretær: Kjetil Ueland
Styremedl.: Norunn Lødemel Aasen
" Helga Lesteberg
Varamedl.: Andreas Solberg
" Bjørg Lien

HYTTESTYRET

Formann: Tormod Haug
Styremedl.: Hans Bjørn Paulsrud, Svein
Aasen, Berit Nicolaisen, Levor
Traaen, Åse Terjesen og Ragnar
Halden.

FOLKEDANSGRUPPA

Formann: Nils Peter Undebakke
Pers. v.m.: Sigrid Prestmoen Tallerås
Styremedl.: Helga Lesteberg
Pers. v.m.: Alf Rmodt
Styremedl.: Per H. Midtstigen
Pers. v.m.: Anne Grete Nørstebø

STUDIENEMND

Formann: Kjetil Ueland
Styremedl.: Lars Peder Larsgård, Marie
Halden og Lars Brugård.

IDRETTS- OG SKYTTERNEMND

Formann: Nils Peter Undebakke
Styremedl.: Anne Grete Nørstebø
" Lars Peder Larsgård
Varamedl.: Per Midtstigen, Ragnar
Halden og Alf Rmodt.

LOTTERIFONDET

Gunnar Ulbaasen 2. år av 2 år
Ragnar Halden 1. år av 2 år
Lars Inge Enerstvedt

HJELPEKASSERER
Bjørn Fløtaker

PRESSE- OG TEATERKONTAKT
Dagfinn Kravik

REDAKSJONEN for Numedølen
Dagfinn Kravik, Berit Mogan, Hans Beltes-
brekke, Per H. Midtstigen, Bjarne Bratås
og Syver Aasberg.

VALGKOMITE
Formann: Bjarne Bratås
Styremedl.: Anne Grete Nørstebø
" Norunn Lødemel Åsen
Varamedl.: Svein Aasen og Gunnar Ulbaasen.

SPRINGAR

Øvingskveldene i springar
og eventuelt gangar fort-
setter i høst, som det
har gjort i mange høster
til nå. Øving hver fjor-
tende dag. Før jul gjen-
står 26/11 og 10/12.
Sted: "Blåsalen" i
norddahl Brungst. 22.

UTFLYTTERNES BEHOV FOR FELLESSKAP

Av Olav Vebjørn Tandberg

Det ser ut til å være et særtrekk ved oss nordmenn at vi kjenner en sterk tilknytning til det miljøet vi vokste opp i og gjerne vil forsøke å ta vare på kontakten med dette så godt det lar seg gjøre under nye forhold. Vi ser gode eksempler på dette i alle utflytterforeninger og -lag vi for eksempel har i Oslo.

Numedalslaget i Oslo ble stiftet i 1909 og kan i år feire sitt 70-års jubileum. Her har utflyttede numedøler søkt sammen i 70 år og kjent det fellesskap som det gir å være født og oppvokst i Numedal. I Numedalslaget toner ofte Numedalssangen av avdøde lærer Tov Flatin fulltonig ut i møterommet.

Mange har gjennom årene kjent at Flatin traff de innerste strenger i oss med strofen

- Eg ingen andre stadir kan liva glad og sæl
I heile vide verdi, det kjenner eg so vel

Rakafiskfesten

Selv kom jeg i kontakt med Numedalslaget for første gang i 1952 under lagets 17. mai-på Tyrigrava Restaurant ved Mosseveien utenfor Oslo. Det var lagets første 17. mai fest og den ble meget vellykket.

Seinere har jeg vanket en god del i Numedalslaget, særlig har jeg mange gode minner fra rakafiskfestene gjennom mange år. Her treffer en kjenninger og utflyttede sambygdinger som en ellers sjelden ser, og det er en fin anledning til å friske opp minner fra tidligere år. Samtidig er det med å

holde ved like en fin og god tradisjon ved å delta i rakafiskfesten.

Omstilling lettere i dag

Mesteparten avlagsvirksomheten gjennom året har størst interesse og betydning for innflytterungdommen fra Numedal, selv om ungdommen i dag trolig har lettere for å omstille seg til livet i Oslo enn tidligere generasjoner av innflytterungdom hadde. Utviklingen har medført at det ikke lenger er den samme forskjell i levemåte og samværforhold i bygd og by som det en gang var. Likevel er det fortsatt behov for de unge å ta et sted å komme sammen og Numedalslaget kan fortsatt være et slikt attraktivt samlingssted, der tradisjon og nye impulser kan gi stimulans og muligheter for vekst og utvikling for de unge.

For de innflyttere som blir boende fast i Oslo-området vil arbeid og omgangskrets etter hvert som årene går ta det meste av tiden, slik at en sjelden går i laget. Både for en selv og for miljøet i laget tror jeg likevel det er viktig at en ikke helt taper kontakten, men holder den ved like ved regelmessig deltakelse i tilstelninger. Slik deltakelse har noe å gi til en selv, og det beriker miljøet for de unge i laget å treffe eldre generasjoner av utflyttere.

Hvorfor reise ut fra Numedal

Det kan være nærliggende å spørre hvorfor så mange numedøler har reist ut fra dalen når vi kjenner de mange hyldingsord og

10

-toner til dalens pris. Årsakene kan være mange, men et felles trekk er at på den tid beslutningen ble tatt var det kanskje ikke så lett å se hvordan en skulle kunne skape seg en framtid heime. De fleste utflytterne var også unge mennesker, og ungdom og pågangsmot hører ofte sammen.

Det er naturlig at ungdommen søker etter muligheter, og noen har ment at de fikk prøve sine evner og anlegg ved å ta imot utfordringen som en møtte utenfor heimemiljøet. For alle gjelder det at det er en tilfredsstillelse å se resultater av sin innsats og skape seg sin egen framtid. Omformingen av det norske samfunnet i stadig sterkere grad fra et bondesamfunn til et høyt utviklet industri- og servicesamfunn gjorde at det ble færre arbeidsplasser i de gamle grunnnæringene. Dermed er en stadig større del av den oppvoksende slekt blitt stilt overfor kravet til omstilling og/eller flytting.

Numedøler i Amerika

Arbeidet og omstendighetene har til sine tider ført meg langt bort fra heimbygda, deriblant fire turer til Amerika, hvorav den første varte i nesten ett år. Jeg har hatt høve til å reise i flere stater der borte og på reisene mine har jeg også kommet i kontakt med utflyttede nordmenn og deres etterkommere. Dette har stimulert min interesse for å skaffe meg mer kjennskap til utflytterne og bygdelagsbevegelsen i Amerika.

Det har vært en sterk og rik opplevelse å reise i den norske delen av Amerika og møte mennesker som møtte en med spørsmål

- Er du norsk? Med mitt bekreftende ja var kontakten knyttet, og det er blitt mange hjertelige mottakelser og uforglemmelige stunder.

Numedølene kom tidlig med i utvandringen til Amerika og alt i 1840-årene dro de første over havet til det ukjente landet. Ifølge sogneprest Trygve Eriksen i Nore utvandret ca. 2 500 mennesker fra Nore prestegjeld omkrinh 1850. Dette var unormalt mange når en vet at det største folketallet i dette området var ca. 4 500 mennesker.

Det normale for andre deler av landet på den tid var at utvandringen lå på ca. 20 prosent av hele folketallet. De norske utvandrerne til U.S.A. slo seg ned i statene Illinois, Wisconsin, Iowa, Minnesota og de to Dakota-statene. Seinere reiste også mange over til vestkysten i staten Washington.

Den største utvandringen til U.S.A. var i tiåret 1880 - 1889, da 195 015 utvandret, det nest største var tiåret 1900 - 1909 med 171 991 utvandrere. I tillegg utvandret også en god del nordmenn til Canada.

"Høye og heller magre"

Ifølge boken - "The Norwegians in America" - som ble gitt ut på Lerner Publications Company, Minneapolis, U.S.A. i 1967 og med fjerde utgave i 1972, var de norske utvandrerne som kom til Amerika i det nittende århundrede karakterisert ved at de var høye og heller magre og at de beveget seg sakte men bestemt. Nordmennene hadde tro på hardt arbeide og at arbeidet skulle gå foran fornøyelser.

Amerika var stedet der alle kulturer ble blandet.
Tegning: Inge Grødum

De fleste utvandrere fra Norge slo seg ned i midtvesten der de ble bønder. Ifølge foran nevnte bok er nordmennenes største bidrag til oppbyggingen av det moderne Amerika at de dyrket opp dette området til fruktbart jordbruksland, blom-

13
strende byer og landsbyer. Dette området blir ofte kalt "breadbasket of the world" - verdens brødfat - på grunn av at området hvert år produserer enorme mengder av mat, spesielt brødkorn.

De første norske utvandrerne kom til Amerika med den innstilling at dette skulle bli deres framtidige heim. Så snart de kunne forsøkte de ifølge boken å bli amerikanske statsborgere. De var imidlertid lite innstilt på å gi opp språket sitt, folkelivet og kulturgrunnlaget som de prøvde å ta vare på innenfor kulturen i deres nye heimland.

Forfatteren av boken gir uttrykk for at det amerikanske samfunnslivet er blitt rikere ved det bidraget som norske innvandrere har gitt innenfor musikk, litteratur, folkeliv og andre områder.

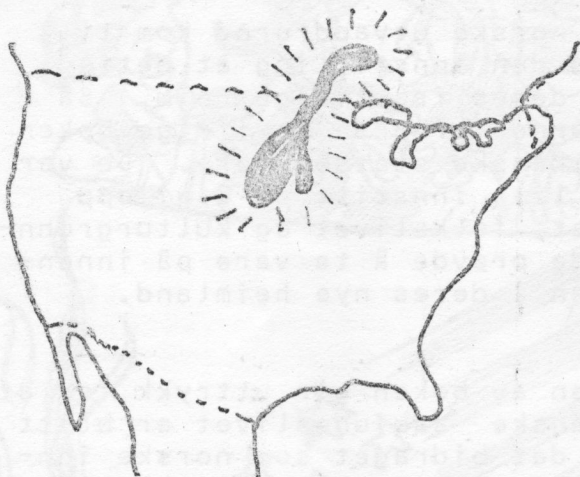
Bygdelagsbevegelsen i Amerika

I 1975 publiserte Norwegian - American Historical Association boken "A Folk Epics. The Bygdelag in America" av Odd Sverre Lovoll. Boken er blitt et svært verk om bygdelagsbevegelsen i Amerika med sine 239 sider og dertil en lang litteraturliste og andre henvisninger.

De norske utvandrerne til Amerika søkte å ta vare på norsk kultur, sæd og skikk i sitt nye heimland. Allerede i 1899 stiftet utflyttede valdriser sitt bygdelag under et møte i Minneapolis. Senere er vel 50 bygdelag av folk fra ulike deler av Norge stiftet der borte.

64

De utflyttede numedøler stiftet sitt lag i Farg- i Nord-Dakota den 17. juni 1908. Lagets første formann ble Herbjørn Strøm. Han ble gjenvalgt som formann helt til 1917. Strøm var født og oppvokst

i Tunhovd. Han ble senere senator i Nord-Dakota og ble en betro-d mann i sitt nye heimland. I den femte årboken til Numedalslaget i 1919 finner vi dette hyldningsverset til heimbygda:

-Der er ei sted paa vide jord
Som bygden i det fjerne nord,
Hvor henrandt barndomsdage;
Der kjender du hver grend og li,
Hver alfarvei og lønlig sti,
hver multemyr og hage.

Samarbeide med Kongsbergfolk

Numedalslaget hadde i 1925 et antatt medlemstall på 600. I 1928 ble det inn-gått et samarbeide mellom Kongsberglaget og Numedalslaget, og det nye samarbeids-organ fikk navnet "Numedal, Kongsberg og Omegn lag". samarbeidet opphørte i 1961.

i Flesberg. Han ble senere senator og kjent politiker i U.S.A. Han er omtalt i 50-års-beretningen fra Numedalslaget i Oslo i 1959.

Den norske bygdelagsbevegelsen i Nord-Amerika har gjort mye for å spre kjennskapet til Norge og norsk kultur og det å bevare interessen for å holde kontakten med gamlelandet. Den er også blitt respektert som en betydelig faktor i samfunnslivet i utvandrernes nye heimland.

Jeg avslutter disse betraktningene med et vers av norskamerikaneren D.G. Ristad som lyder slik:

- Vi hilser det landet der langt
 mot nord,
og heimen med gamle frender!
Vi tok det i hugen da ut vi fór
og bar det til nye grender.

Hver bustad og bygd dom på nyland steg
av nordmænd vundet i vesterveg
en hilsen til Norge sender.

Av Bjarne Guttormsen

I 1920-årene var det ikke vanlig for by- og bygdelagene å ta på seg større oppgaver til beste for hjemlige trakter.

Til lagene som valgte å satse på slike oppgaver, var Kongsberglaget og Numedalslaget. Disse to lagene arrangerte 24. mai 1925 et møte hvor lærer Tov Flatin fra Numedal talte om reisningen av Lågdalsmuseet på Kongsberg.

Dette museumsarbeidet var besluttet satt i gang på et møte på Kongsberg 22. februar 1924, og nå skulle Flatin gjøre utflytterne interessert for tiltaket. Etter Flatins foredrag ble det valgt følgende komité til å arbeide for museet blant utflytterne: ingeniør Chr. Wessel for Kongsberg, tidligere formann for Den Nationale Forening, fotograf Narve Skarpmoen for Numedal, reisende O. Joh. Hagen for Sandsvær, beregner Trygve Stenbæk for Kongsberg og fullmektig Halvor Stærnes for Numedal.

Komiteén fikk navnet "Lågdalsmuseets Oslo-komité" og dens sekretær ble Johan Jønsberg fra Kongsberg.

Lågdalsfilmen

Komiteén fikk i stand Lågdalsfilmen - Fra Hvittingfoss til Geilo. Filmen ble

~~slett~~

sett av 15 000 mennesker her i landet og ble god propaganda for museet. En kopi av filmen ble solgt til Kongsberglaget i Amerika. Også på andre måter virket komitéen for museet. I 1927 ble "Sørhovstoga" i Rollag kjøpt av komitéen.

Lågdalsmuseets Oslo-komitée avsluttet sitt arbeide 26. juni 1932 ved å overlevere til Lågdalsmuseet "Sørhovstoga", som nå også hadde fått navnet "Utflytternes Hus". Mange mennesker var møtt fram ved gaveoverre-kelsen. Det ble holdt flere taler, og utflytterne ble hjertelig hyldet for sin interesse for museet og for kjærligheten til hjemlige trakter.

-Tenk det, unge mann. Huset mitt er ikke flyttet til Lågdalsmuseet.

Løytnantsdrengejn' fra Nore

Av Dagfinn Kravik

I fjorårets utgave av Numedølen ble løytnantsdrengejn fra Nore presentert. Faren til karene, Knut Øyanhaugen, og tre av "løytnantsdrengejn", Halvor, Gunnar og Torstein, ble presentert. I år fortsetter vi med Pål Øyanhaugen:

- Om Pål, den eldste av brødrene, kan det sies en del mer enn om de andre. Han gikk for å være den beste spillemannen av løytnantsdrenene, og vi vet om slatter som skal ha vært hans verk.

Han var også mye nyttet som bygdespillemann, og det sies at aldri hørte en slik musikk som når Pål og Torstein kon sammen og spilte. Det er fortalt at Pål kunne sitte og snakke med folk og spille samtidig. Dessuten kunne han finne på å skjelle ut folk mens han satt og spilte - om han syntes de danset for dårlig.

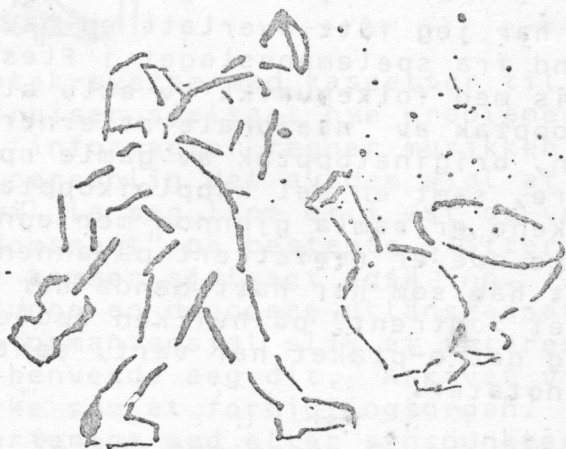
Ellers var Pål ofte å treffe på Kongsbergmarken, der han ofte var sammen med Myllarguten, Knut Lurås og Håvard Gibøen, alle kjente spillemenn fra Telemark. Da kappspilte de, men lærte nok også av hverandre.

Men Pål og familien hans ble bitt av Amerika-feberen, og i 1842 utvandret de sammen med svogeren Nils Halvorsen Kravik og familien hans til Amerika. Nils Kravik

1 9
var gift med ei jente fra Glaim slik at
konene deres var søsken. Han var en
flink rosemaler. Bygda mistet nok to
verdifulle bygdekunstnere da Pål Løit-
nantsdreng og Nils Halvorsen for til Amerika.

Som vi har sett, var løitnantsdrenge-
nes liv og sjebne en god del forskjellige.
Men et hadde de felles; det var musikk-
arven og evnen til å uttrykke den.

Og det er derfor vi husker dem,
og det er derfor vi bør huske dem. For
de står for en periode i dalens musikalske
tradisjon som vi ikke har opplevd maken
til siden.

HVA SKAL VI BRUKE INNSAMLING FOLKEMUSIKK TIL ?

Av Per H. Midtstigen

(Denne artikkelen har stått i "Tidsskrift for folkekultur" nr. 2 1978.)

De fleste folkemusikkstudenter som vil gjøre bruk av sin kunnskap om tradering og folkekultur, vil svært ofte komme i kontakt med en eller annen kontakt for arkiv. Innsamla materiale, mer eller mindre ordna, resultat fra egne og/eller andres prinsip: "reddes det som reddes kan fra branntomta". (Fritt etter M.B. Landstad.)

Sjøl har jeg fått overlatt en haug med lydband fra spelemannslaget i Flesberg. Timevis med folkemusikk av alle slag: radioopptak av "nasjonale stjerner" i genren, originalopptak av gamle spelemenn og sangere, samt en del kappleikopptak. Opptakene er samla gjennom mer enn 25 år og ikke noe er registrert på annen måte enn at han som har hatt banda har visst i hodet "omtrent" på hvilken spole og side det og det opptaket har vært, samt en del løse notater.

Hva skal en så gjøre med dette?

Jeg har begynt å kopiere de eldste banda som var blitt ganske sprø og "rykeferdige", og forsøker samtidig å bygge opp et arkivsystem, med kartotek kort både på informant og slått. Dette er greit nok, selv om det tar tid. Men hva så når

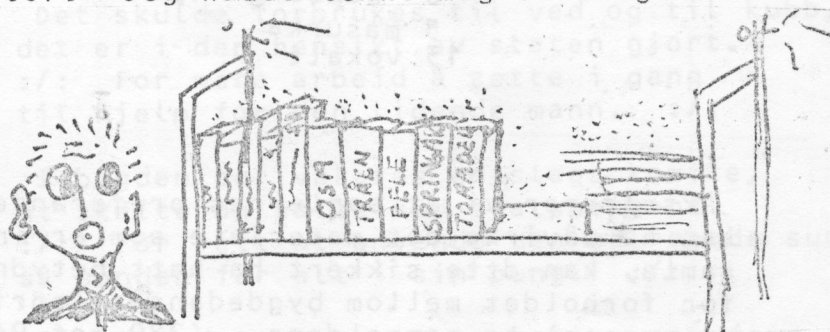
2021

alt er katalogisert og arkivert? Hva slags målsetting skal en ha for bruken av det?

En overordna målsetting må etter mitt syn være at bruken kommer lokalsamfunnet til gode. Det gjør det neppe om band og arkiv er svært vanskelig å få tak i og høre på.

Arkiv

Tilgjengelighet er altså en viktig faktor. Jeg hadde tenkt meg et slags

bibliotek-system med kassetter til utlån. Dette reiser sjølsagt nye problemer. En del informanter regner musikken sin som en så personlig del av dem sjøl at de ikke vil la seg låne ut i øst og vest. "Eiendomsrett" på bestemte slatter og former kommer sjølsagt også inn. I slike høve kunne en deponere utlånskassetten hos informantensjøl slik at interesserte kunne henvende seg dit. Arkivet ville da virke som et formidlingsorgan. Har noen erfaring med eller synspunkter på en slik tanke ville det være moro å høre det.

Før en får brukt arkivet til noe nyttig kan en jo klassifisere og analysere materialet, hav det nå enn skulle komme ut av det. Jeg har gjort et lite forsøk med

"frekvensanalyse" - telt opp innspilte nummer av forskjellige danser og vokalinnslag. Av 400 nummer var:

- 221 springar
- 68 gangar
- 49 vals
- 38 polka (reinlender)
- 6 "hamborg" (polka)
- 5 masurka
- 15 vokalt

Aksepterer vi at samlernes preferanser kan ha påverka det materiale som er innsamla, kan dette sikkert ha hatt betydning for forholdet mellom bygdedanser (springar og gangar) og gammeldans. (289 mot 96). Vanskeligere blir det å føre dette argumentet for å forklare den store forskjellen mellom tallet på vals/"polka" (85) og "hamborger"/masurka (11). Det er vel rimelig å tru at dette heller må si noe om populariteten til disse dansetypene på den tida repertoaret til spelemennene blei utforma - altså engang mellom 1890 og andre verdenskrig.

For å få mer greie på dette, måtte en vel søke informasjon fra andre kilder enn et musikkarkiv - snakke med dansere, gjenlevende spellemenn eller se om tradisjonssamlinger sier noe om dette.

23
En vise om

BONDENS STATS BIDRAG TIL VEDHUGST

av Tore Bjeldokken

I år gjorde staten et vel anvendt kaup,
de bevilgede penger til bonden så kaut.
://: Til Nore de sendte en klekkelig sum,
jeg vet ikke hvor mange pund. ://:

Det skulde forbrukes til ved og til kubb,
det er i den hensikt av staten gjort.
://: For mere arbeid å sette i gang
til hjelp for den lidende mann. ://:

I bygden der valgtes en slags komite,
at skalte og valte med statspengene.
://: For rett at anvende den betroende sum
så bonden får alt i sin pung. ://:

Så blev det utregnet to kroner pr. favn,
og bonden var ivrig og satte i gang.
://: Men hvem har gevinsten, jeg eller du,
det hele blir hån, hat o gru.

To kroner av staten de får på hver favn,
og hjerteløst bonden da satte i gang.
://: Men sekstifem øre av egen formu,
se alt det betaler jo du. ://:

Men hvis man om dagen kan klare en favn,
da vandrer man hjem som den fineste mann.
://: For da har man penger til potet og s
no mere får bli kun et spill. ://:

Man hører jo snakk utav kjerring og mann
at ingen kan sulte på seksti øre da'n.
://: Men selv kan de prøve foruten med pr
jeg tror deres mave blir flat. ://:

24 24 12

For bonden på buret har kjøtt som er fett
og kuer i fjøset og gris, sau og gjet.

:/: Mens andre må leve på litt margarin
og pålegg blir trått taffelprim. :/:

Jeg slutter med visen og ender med ett,
at bonden for en gang i blandt kan ha rett.

:/: Men tenk på de fattige stallfora svin
sin matlapp, de får med et grin. :/:

Denne visa har vi fått fra Helga Lesteberg.
Vi vet ikke så mye om visa. Bjeldokken er
etter det vi kan forstå fra Øygardsgrend.
Om andre vet mer om visa og forfatteren er
vi takknemlige for at slik viten kan tilflyte
oss her i Numedølen.

Visa på neste side har også Helga fått
tak i. Dette er den omtalte "Sælebakkvisa",
eller "Brudeferden på Norefjord" som det
står i det avisutklippet vi har. Det er
T.H. Voldbakken som har sendt visa inn til
"Buskerud Bygdeblad". Voldbakken skriver:

- Ser i "Buskerud Bygdeblad" for 25.
januar at der er skrevet et stykke om "Brude-
ferden på Norefjorden". Om bryllupsfølget
som druknet. Men gjengivelsen av visen er
ikke riktig, den mangler et vers, og versene
er annerledes. Jeg lærte denne visen av
kirkesanger Paul Sandnes født på Sannes i
Nore, han var lærer og kirkesanger i Flesberg
i 27 år og var en ualminnelig flink sanger.
Jeg hørte ham spille på Fele og synge denne
vise og han kunne den aldeles ordret. Jeg
skrev den opp og den lyder slik:

25
25

BRUDEFERDEN PÅ NOREFJORD,
også benevnt som
SÅLEBAKKVISA

Etter T.H. Voldbakken, Rollag.

I Nore sogn på Sælebak et bryllup prydes til
En Enkemann av simpel stand brudgommen skulde bli

Han eide hus han festade brud han sine venner bad
att om de vilde følge ham ja på hans hedersdag :/:

Gårdeieren hr. Pedersen han også buden var
han sagde til sin kone kjær du hjemme blir og vel

Med suk og med gråt og med ydmyg bøn hun
overvant sin mann
hun reiset bort fra hus og hjem og bort fra
sin kjære Man :/:

Og da de opp til kirka kom tok presten dem i mot
Ja presten viede dem ihop og ønskede dem alt godt :

Og som de ned til sundet kom der veksle døm
og drak
Ja der tura døm ja lystelig og var ved et frit mot:

Og som de ned til stranden kom sat der to unge mer
som sagde vent en liten stund der kommer Virvelvind

Den unge brud så bangen blev alt for sitt unga liv
hun tenkte på sin hædersdag og på de støbørn små :/

(Brudgommen sier da til bruden)

Og kjære vakre lille ven hvorfor bliver du så rød,
vi har vel seilat en sorten fjord i verre veir
enn nu :/:

Men som de kom mot det andre land fikk de noget
andet at se,
der kom brydende virvelvind og båden velvede :/:

Så lå de nå der og plaska i vann som gjæserne
gjør om Våren,
de ropte høit av gremelse men hjelpen den ikke kom: /

Den anden dag i mot klokken to da havde de fundet
fjorten lik;
da havde de funnet alle dem nærpå den unge brur :/:

Vi soknade og vi ankrede, men brura ho ikke fans
nei brura ho slett ikke fans og ho viler der ennu :/

Den unge brur ei verdig var at få brurekransen av
nei den unge brur ei verdig var at få brure-
kransen av. :/:

(Ved at synge denne vise skal siste linje
gjentages to gange.)

Kirkesanger. Paul Sandnes født på Sandnes i
Nore, han var lærer og Kirkesanger i Flesberg
i 27 år og var en utalmnelig flink sanger.
Jeg hørte ham spille på felle og synge denne
vise og han la den i den lille boken. Jeg
skrav den ned og den lyder slik:

FREMMEDE

Fremmed er du født
Fremmed du har vært
Fremmed du er
Fremmed du skal være
Inntil en gang
Reiser du tilbake til ditt fremmedland
men så lenge du er her
må du innom
Fremmedpoliti
Fremmedarbeiderformidling
Fremmedarbeideres helse- og sosialtjeneste
Fremmedarbeiderforening
bo på fremmedarbeiderstrøket
ditt fremmedbarn blir fremmedspråklig elev
som går i fremmedspråklige klasser
og i din fremmede fritid
Fremmedarbeiderdiskotek
fremmedarbeiderfilm på Sentrum kino
fremmedarbeiderjungsdomsklubber
og iblant hører du noen
som snakker om "Integrering"
Fremmedord - ikke sant ?
og fordømmer apartheid i Sør-Afrika

Slah E. Maamri

18 28
Lars V. Bakke i Nore forteller om

ULV I GAMAL TID

Segn og "ulvestupu" vitnar om at det til tider har vore mykje ulv i Numedal.

* Ein kar hestekjørerde kol på isen på Øvre Norefjorden. Med han var midt på isen kom det ein ulveflokk mot han. Då kvølvde han kolkørje som var på sleden over seg på isen. Skrubben prøvde å få tak i karen ved å krafse inn under kørja. Då tok han øksa han hadde med seg og hogg av poten til ein av ulvane.

Då dei andre i ulveflokken fekk sjå blod, kasta dei seg etter den skadde ulven. Kolkjøyråren berga soleis livet.

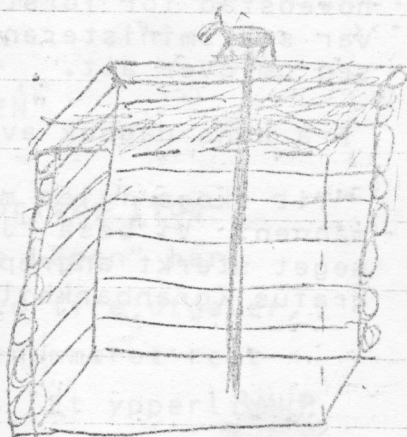
* Bestefar til Lars var frå Åsen i Uvdal. Der hadde dei ein buhund. Denne var med husbond som var på vedhogst i Smådøl. Plutseleg gjekk to ulvar til åtak på hunden og drog han mellom seg. Ulvane gjekk på kvar si side av ei bjørk, men ingen av dei gav seg, slik at dei til slutt reiv gardshunden i to.

* Så seint som ikring 1870 var det mykje ulv i Uvdal. Mor (fødd 1860) til Lars var frå Oslie. Ein morgon ho skulle i fjøset var det ulvespor i nysnøen rundt fjøs og stall.

ULVESTUPU

På Bakke i Åsbøgrend i Nore kan ein enno sjå tydelege forseinkningar i bakken etter ulvestupu. Desse tre stupune er alle plassert på høgdedrag der ulven hadde faste trekk.

Stupune er satt med stokkar slik at ulven ikkje kunne grave seg ut. Midt i stupu vart festa ei levande åte, til dømes eit kje. Når så skrubben ville ha tak i åta, datt han nedi stupu som var dekt med kvist og kvas. Ofte var det sett opp knivar nede i stupu, slik at ulven skulle skade seg i fallet.

Nedteikna av Lars I. Enerstvedt

GRANBARKBILLEN HERJET OGSÅ TIDLIGERE:

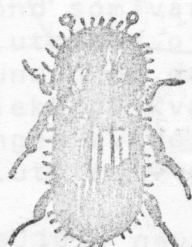
KONGSBERG UNDERGANGEN NÆR I 1811

Av Lars Inge Enerstvedt

Statsministeren, grev Chr. D. F. Reventlow (1748 - 1827) var på reise i Norge i 1811. På Kongsberg, den tids hovedstad for forstmenn og bergmenn, var statsministeren i tre dager og så seg om over alt.

Fra hans dagbok av 26. juli 1811:

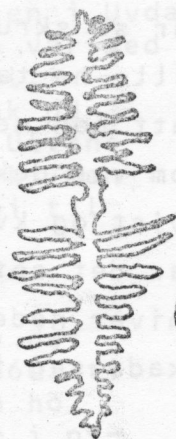
"Til skogs igjen med Oberberghauptmannen. Vi besø "Jondals-skoven" som er meget sterkt angrepet av Dermestes typografus (granbarkbiller).

stor granbarkbille

naturlig
størrelse

morgang
med
larvegange
vinkelrett
ut.

For å stanse denne ødeleggelse ble det besluttet straks å innstille arbeidet i

"Juliane Grube" og sette de 50 mann der til å hogge de angrepne trær og forkulle dem. Samtidig ble det besluttet å anmode Statholdren om å få 50 mann militære til hjelp med samme arbeid for så hurtig som mulig å få hogget ned og forkullet de angrepne trær så skovens og dermed hele Kongsbergs Undergang kunde forebygges" - skriver ministeren.

***** !!! *****

LES "LANGS LÅGEN"

Det lokalhistoriske tidskriftet "Langs Lågen" har nå kommet ut med fire utgaver, inklusive prøvenummeret rett før jul i fjor. Et ypperlig tiltak hvor natur, folk og fe i dalen, helt fra Vidda og ned til Larvik, beskrives i små og store artikler av forskjellige forfattere. Tidsskriftet tegner meget bra. Her er mye kunnskap å få. Du kan bestille det hos en av redaktørene, Arve Kværnum, Drammensveien 55, 3600 Kongsberg.

Syver

VI HAR ALLEREDE ET MUSEUM

I DET VERNEVERDIGE DAGALI

Av Syver Aasberg

Dagali ble i vinter erklært verneverdig av et flertall i Det norske arbeiderparti sin stortingsgruppe. Selv om mange i dag sier vi er verneverdige og enestående nær sagt i europeisk sammenheng, var vedtaket knapt: 31 mot 30 stemmer.

At bygda vår er noe for seg selv, ja det er ingen nyhet. Ikke er vi skikkelige numedøler: vi hører til i en Hallingdalskommune. Og ikke er vi skikkelige hallinger: Numedalslågen renner i verneverdig majestet midt gjennom Seterdalen og bygda vår.

Museum har vi også, Dagali museum med ti hus og ditto løsgjenstander. Ikke dårlig for ei lita bygd med rundt 150 mennesker, stort og smått! Likevel, dette museet skal ikke krediteres en helt enestående sans for vern og kultur hos den jevne døgeling. Mye skyldes Gunnar Stensen, lærer og fanejunker i bygda en meget lang mannsalder (han døde i 1970 og hadde da bare noen få måneder igjen til han rundet 100) stod i spissen for såvel samlearbeidet, som etterhvert ble et museum, som mange andre aktiviteter i bygda.

I 1919 fikk Dagali eget privat telefonanlegg. I 1923 hadde ni garder i bygda fått ferdig Dagali kraftverk

oppe i Ismalfossen (like ovenfor Dagali bru). I Uvdal kunne de først ta i bruk lyspærer i 1948, 23 år etterpå.

Og nå - i 1979 ble bygdas områder av Det norske storting erklært verneverdig. Riktignok var det kanskje mest elva, den typiske fjellbygdnaturen og minner etter våre forfedre og formødre folkets kårne tenkte på. Om vi ikke fikk kraftutbygging og velstand (?), så ble i alle fall hele nasjonen uttrykkelig oppmersomme på vår eksistens!

Vel, det var de innledende bemerkningene om vår næreste historie. Om vi nekter å vedkjenne oss vår verneverdi og reiser fra det "sosialbyråkratiske" fritidsnorge, det vil framtida vise. Sannsynligvis blir vi en åtte - ni tusen år til!

Fra løvsøre til ti hus

Museet ble bygd opp av en mann, Gunnar Stensen. I kraft av sin posisjon, lærer og fanejunker og spesielle egenskaper ble han bygdas ledende mann. Han gikk forann i en rekke samarbeidstiltak og fikk de andre med seg. I dag er det ikke så greit for en enkelt person å oppnå en slik stilling i et bygdesamfunn.

I trettiåra satte han opp et par gamle innkjøpte stuer, Hågå-stugu og Mostugu fra henholdsvis Hagen og Søre Moen i Dagali, og satte dem opp på Veltøhaugan på sin egen eiendom. Mostugu er over 200 år. Hågåstugu er bygd i 1806.

Nå fikk Stensen også et sted å gjøre

34 37
av alt det forskjellige han hadde kjøpt og kommet over gjennom tiden, blant annet på side mange ferder gjennom Numedal. På museet i dag finner vi husgeråd, redskap for håndverk og jordbruk, gamle våpen og fangstredskaper (Våpnene ble forøvrig stjålet for noen år siden. En del er funnet og to statstjenestemenn er frikjent for å ha kjøpt helerivarer.) bunader og båten til Tunhovd-skrubben. Kubbestoler, ski, senger der våre forfedre ble laget og døde, og selvfølgelig bibler og salmebøker, hører også med

Stensen testamenterte museet til bygda i 1947, men stelte selv med det inntil han døde. Foruten de to stuene som er nevnt finner vi på "Museums-
haugen" i dag et fjøs, ei badstu, en låve, en stall, ei smie, et kevernhus og utstillingshallen og det gamle skolehuset i bygda som var i bruk til langt inn i femtiåra. I alt ti hus på selve museumsområdet.

Museet restaurerer på stedet

Kåre Sønsterud er den neste generasjon lærer i bygda med sans for hva våre forgjengere har gjort. Han er opprinnelig fra Uvdal. I snart tyve år har han drevet på med museumsarbeidet. Mange av husene på museet er satt opp relativt nylig; selv artikkelforfatteren kan huske at de grodde opp ett for ett, - og artikkelforfatteren er ingen gammel mann.

- På selve museumsområdet gjorde vi siste innsatsen i 1973 da ekspedisjonlokaler og toalettthaller ble satt

Foreløpig ser ikke Dagali
ut til å ende opp slik

opp som et tilbygg til utstillings-
hallen. Det vi har drevet med de
siste årene er merking av gamle sleper
ut fra bygda og restaurering av hus
der de står, sier Kåre Sønsterud til
Numedølen.

- Den gamle seterveien opp til Breiset
er hogget ut og merket slik at alle
kan finne den nå. Likedan er det med
den gamle slepa til Skurdalen, opp lia
her og forbi Kjønåsen. Ølistigen,
en bratt sti opp til husmannsplassen
Ølistugu (Øli for Eli) ovenfor Mo-
gardene er også ryddet igjen.

- Jeg hører dere har fått i stand avtale om å restaurere bua på Gvølveli seter?

- Ja det var så vidt. Bua var solgt og begynt revet før museet fikk rede på det. Imidlertid greide vi å ordne en avtale med grunneieren om å holde ved like seteranlegget. Forøvrig setter vi også i stand andre hus rundt i bygda. Selve museumsområdet er fullt og vi finner det riktig å ha gamle hus i de miljø de hører hjemme.

Ølistugu, oppe på den nylig nevnte husmannsplassen har vi satt i stand selve stua. Ellers skal vi sette i stand ei skogshytte utenfor den ytterste garden i bygda, Kjønrud. Dette hytta har vært brukt til å rispe lauv, rispelyu.

Denne hytta er nokså kvadratisk, den ene halvdelen har hesten brukt og den andre ble brukt av karene da de om vinteren lå her og kjørte tømmer.

- Er de unge mye med på å sette i stand på museet?

- Nei, ikke så mye. Men mange unge, spesielt jenter, har vært omvisere i sommerferien de siste 10 - 15 årene.

- Jeg har hørt at museet også samler på avisutklipp?

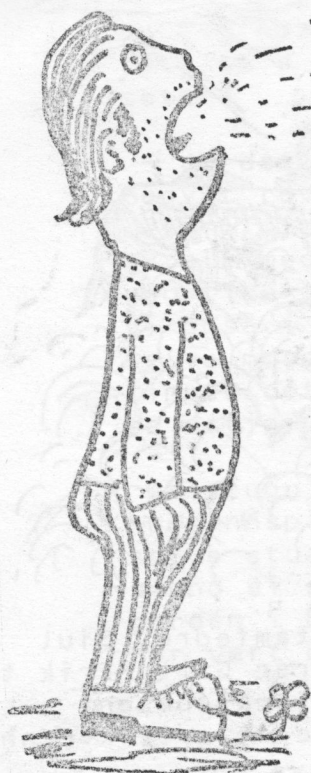
- Ja, det har vi gjort mer eller mindre systematisk siden 1955. I de siste årene har vi samlet på Argus-utklipp. Dette er utklipp fra et byrå som tar seg betalt for å klippe saker ut av alle

En av forfatterens stamfedre, Siul Aasberg i det han lurar Gamle-Erik til å flytte en stein i Ismalfossen fordi bøndene trengte et nytt kvernhus

aviser. Men forrige år ble utgiftene til en slik innsamling for stor til at vi så oss i stand til å betale det. Det finnes ikke spesielle poster på noen offentlige budsjett som kan dekke dette, så vi har måttet betale det over museets vanlige poster.

Ja, det var bare lynende kort om Dagali museum. Som dere sikkert skjønner er det nok en nasjonal sak å sørge for at vi overlever. Noen verner, og andre verner også.

ÅRSMELDING FOR NUMEDALSLAGET FOR 1978

Laget kan se tilbake på et aktivt år. Laget har 49 betalende medlemmer. Det har vært arrangert fem lagsmøter med noe vekslende oppslutning. Styret har hatt åtte møter, derav et sammen med valgkomiteen.

Springargruppa har arrangert kurs på mandager både i vår og høst-terminen.

Numedalslaget har hatt en fest i Ingeniørenes hus og fire folkedanskvelder i Nordahl Bruuns gt. 22. "Numedølen", lagsavisa vår, har kommet ut med et nummer i år! Det ble arrangert juletreffest i januar. Det årlige skirennet ble arrangert på hytta med god deltakelse. Laget har holdt et kurs i toraderspill, hvor det har vært stor entusiasme. Årets høydepunkt var selvfølgelig rakafiskfesten som ble arrangert i Nordkanten Samfunnshus. Det var 94 deltakere og god stemning.

Sekr. K. U.

59

FØRSTE HALVÅR
NITTEN ÅTTI

Etter årsmeldingen
følger naturlig nok
programmet for tiden
framover så lenge
vi har program.
Følg med, følg med:

- Juletreffest: Søndag 6. januar
kl. 16.00 i Halli
- Rakafiskfest: Lørdag 26. januar på
Nordkanten Samfunnshus
- Årsmøte: Torsdag 7. februar
kl. 19.30 i Småsalen
- Lagsmøter: Torsdagene 13. mars og
24. april kl. 19.30
i Halli
- Folkedansøving: Annen hver mandag
i Blåsalen
- Skirenn er foreløpig ikke tidsbestemt.
- NB: Endringer kan forekomme.
- I alle tilfelle:

SLUTT OPP OM NUMEDALSLAGET

Styret -

HVA STÅR I JUBILEUMSUTGAVEN 1979 av

" NUMEDØLEN "

Side

- 2 Jubileumsleder
- 3 Formannen har ordet
- 5 Julemøte
- 6 Tillitsverv i Numedalslaget
- 7 Gå på springar
- 8 Utflytternes behov for fellesskap,
av Olav Vebjørn Tandberg
- 16 Fra Numedalslagets arbeide for
Lagdalsmuseet, av Bjarne Guttormsen
- 18 Løitnantsdrengjin frå Nore,
2. del av Dagfinn Kravik
- 20 Hva skal vi bruke innsamla
folkemusikk til?
av Per H. Midtstigen
- 23 En vise om bondens statsbidrag
til vedhugst
- 25 Brudeferden på Norefjord
eller Sælebakkvisa
- 27 Fremmede
- 28 Ulv i gamal tid
- 29 Ulvestupu
- 30 Granbarkbillen herjet også tid-
ligere, Kongsberg undergangen
nær i 1811, av Lars I. Enerstvedt
- 31 Les Langs Lågen
- 32 Vi har allerede et museum i det
verneverdige Dagali, av Syver
Aasberg
- 38 Arsmelding for Numedalslaget 1978
- 39 Første halvår nitten åtti
- 40 Denne sida, eller om hva som
står i jubileumsutgaven 1979
av "Numedølen"